

Verlag

Expertmeeting zorgpartners over de toekomst van de gemeente Wijdemeren

Gespreksleider: Annemarie Reintjes (De Beuk Organisatieadvies)

Verslag: Joost Zonneveld

Datum: 24 februari 2016

Locatie: gemeentehuis Wijdemeren

Deelnemers expertmeeting:

Aad de Jonge (Inovum)
 Anja Diepstraten (Amaris)
 Claire Schroder (Versa Welzijn)
 Ruurd-Jan Roorda (Tergooi)
 Jan Duenk (Abrona)
 Wouter Blokhuis (huisarts)
 Paul Jansen (Veilig Thuis)
 Agnieta van Giessen (De Rading)
 Annelies Hansma (Leger des Heils NH)
 Margreet van de Heuvel (Buurtzorg NL)
 Els van Petegem (De Bascule)

Situatieschets

De gemeente Wijdemeren is op diverse manieren met inwoners uit de dorpen in gesprek. Met zoveel mogelijk bewoners en ook specifiek met ondernemers en jongeren. De vraag die daarbij centraal staat is wat men belangrijk vindt voor de toekomst van de gemeente Wijdemeren.

Dit gebeurt tegen de achtergrond van het vraagstuk van een mogelijke fusie van de gemeente Wijdemeren met Hilversum en/of Weesp. Voor het nadenken over een antwoord op de vraag of fusie, intensieve samenwerking met buurgemeenten of zelfstandigheid een passende keuze is, is het van belang te weten wat belanghebbenden

belangrijk vinden voor de toekomst van Wijdemeren.

In de vraag of een fusie met andere gemeenten verstandig is, speelt ook de bestuurskracht van een kleine gemeente als Wijdemeren een rol. In hoeverre is Wijdemeren bijvoorbeeld in staat de verantwoordelijkheid voor zorg, jeugdzorg en participatie die sinds 1 januari 2015 naar het gemeentelijke niveau zijn overgeheveld, waar te maken? Kan een kleine gemeente op het vlak van bijvoorbeeld zorg voldoende kwaliteit organiseren? Biedt een andere schaal meer garanties? En zo ja, in welke vorm? Om antwoorden op dergelijke vragen te krijgen heeft de gemeente Wijdemeren een diverse groep vertegenwoordigers van zorgpartners uitgenodigd voor een expertmeeting. De gemeente wil graag horen wat hun ervaringen zijn sinds de decentralisatie in de zorg een feit is en welke ideeën zij ter verbetering hebben.

Voor de bijeenkomst van 24 februari 2016 zijn elf zorgprofessionals die op verschillende manieren, niveaus en vanuit diverse disciplines met de gemeente samenwerken uitgenodigd. Met de deelnemers is afgesproken dat hun opmerkingen, ideeën en visies anoniem weergegeven worden in dit verslag. Dit met de bedoeling zo vrijuit mogelijk te kunnen praten. Burgemeester Martijn Smit is alleen in het begin van de bijeenkomst aanwezig, wethouder Betske van

Henten (Zorg) en Wietske Heeg (afdelingshoofd Sociaal Domein van de gemeente Wijdmeren) zijn als toehoorder bij het gesprek aanwezig geweest. De expertmeeting was geen gesprek tussen zorgprofessionals en de gemeente; het ging er om dat zorgprofessionals hun visie op de (toekomstige) samenwerking met de gemeente Wijdmeren konden geven.

Dit verslag is onderdeel van een bundel aan informatie die het college van burgemeester en wethouders zal gebruiken om met de gemeenteraad tot een visie te komen over de toekomst van de gemeente. Daarnaast kan dit samenvattende verslag gebruikt worden om andere bewoners of belanghebbenden te informeren.

Gekozen is voor een focusgesprek. Daarbij gaat het er niet om met elkaar in debat te gaan of om tot consensus te komen, maar vooral om met elkaar in te gaan op de betekenis van opmerkingen en ideeën.

Inleiding burgemeester Smit

Na een korte kennismakingsronde waarin de aanwezigen allen een sterke maatschappelijke betrokkenheid in hun werk in de zorg laten zien, schetst burgemeester Martijn Smit de situatie waarin de gemeente Wijdmeren zich bevindt en waarom het college van burgemeester en wethouders een breed maatschappelijk gesprek over de toekomst van de gemeente wil voeren.

Gemeenten hebben sinds 1 januari 2015 meer bevoegdheden gekregen als gevolg van het decentralisatiebeleid van de Rijksoverheid. Zorg, jeugdzorg en arbeidsparticipatie zijn zaken die nu tot het takenpakket van gemeenten behoren en niet meer de primaire verantwoordelijkheid van het Rijk of de

Provincie zijn. Tegelijkertijd is het budget voor die taken verlaagd; het Rijk vindt dat gemeenten dezelfde taken goedkoper moeten kunnen uitvoeren aangezien zij dichter op de problematiek zitten. Wijdmeren is gezien de vele fusies van andere gemeenten met 23 duizend inwoners een kleine gemeente. Het Rijk wil dat gemeenten voortaan uit minimaal honderdduizend inwoners bestaan, ook al is dat als harde eis losgelaten.

Gevolgen decentralisatie

Momenteel gaat liefst 45 procent van het gemeentelijke budget van Wijdmeren naar de zorg. Dat is een grote verandering aangezien gemeenten voor de decentralisatie van de zorg nauwelijks bij de zorg betrokken waren. Het idee is dat de zorg dichter bij de mensen georganiseerd wordt. Volgens de burgemeester kent Wijdmeren veel inwoners waar het goed mee gaat. Maar bewoners hechten wel aan kleinschaligheid en nabijheid.

En dat maakt het volgens de burgemeester voor de gemeente moeilijk om de zorg in Wijdmeren goed te faciliteren. 'Dat geldt op het niveau van kennis, de mate van de problematiek (te weinig speciale gevallen om benodigde kennis op te bouwen) en op het vlak van financiën'. De vraag is of een gemeente als Wijdmeren er goed aan doet zich op een grotere schaal te organiseren (door samenwerking of fusie met andere gemeenten), net zoals de zorg zich steeds meer regionaal organiseert.

Mogelijke fusie

Omdat veel besluiten op regionaal niveau genomen worden, werkt Wijdmeren nu al op veel terreinen met andere gemeenten samen. Volgens de burgemeester relativeren die samenwerkingsverbanden de onafhankelijkheid van de gemeente: Wijdmeren kan als kleine gemeente gemakkelijk het onderspit delven in onderhandelingen met andere regiogemeenten. Dat heet het democratische gat. De gemeenteraad moet zijn invloed met andere gemeenteraden delen. Om meer democratische en organisatorische slagkracht te krijgen heeft een meerderheid van de gemeenteraad zich in een zienswijze in principe uitgesproken voor een fusie. Hoewel de burgemeester er op wijst dat een fusie niet per se een kostenbesparing betekent, kan de slagkracht van een fusiegemeente wel groter zijn. Om daar zicht op te krijgen wordt de gemeentelijke organisatie van Wijdmeren binnenkort aan een bestuurskrachtmeting onderworpen.

Aanvankelijk keek Wijdmeren naar een hechte samenwerking met gemeenten die langs de Vecht liggen: Weesp en Stichtse Vecht; pas recenter met Weesp en Hilversum. Die nieuwe voorkeur heeft te maken met een andere politieke samenstelling van de raad en het feit dat Stichtse Vecht in de provincie Utrecht ligt en het kader waarin een eventuele fusie vorm had kunnen krijgen – de vorming van een superprovincie van Noord-Holland, Utrecht en Flevoland – van de baan is. Ook speelt mee dat de inwoners van Wijdmeren (Noord-Holland) in hun dagelijkse handelen meer op Weesp en Hilversum gericht zijn.

Dichterbij de zorgvrager

Zelfredzaamheid

Meerdere deelnemers zeggen het een goede ontwikkeling te vinden dat burgers niet automatisch naar de overheid kijken als zij zorg nodig hebben. Het nieuwe beleid spreekt de eigen verantwoordelijkheid aan en stimuleert het eigen handelen en het netwerk rond een persoon die zorg nodig heeft. 'Dat is een positieve beweging, die voor mensen en hun familie goed uit kan pakken'.

Een ander vult aan dat in de zorgopvatting van tegenwoordig mensen niet kwetsbaar zijn, maar kwetsbaarheden kunnen hebben en dat die verzacht moeten worden. Door de persoon zelf, door mensen om hem heen of zorginstanties. De beweging van zelfredzaamheid die de zorg nu maakt is voor een andere deelnemer een logische transitie die ook op andere terreinen in de samenleving gemaakt wordt. 'Het zou gek zijn als zorg dat niet zou doen'. Zorgverzekeringen worden daarbij als voorbeeld gegeven: 'de zorgverzekering is uitgekleed en iedereen kan vervolgens bekijken welk risico hij of zij wil afdekken door bij te betalen. Aan alle kanten in onze omgeving moeten we keuzes maken en het maken van keuzes wordt beloofd'.

Netwerken

Een kanttekening bij het uitgangspunt van zelfredzaamheid is dat niet iedereen daar altijd toe in staat is. 'Het beleid gaat uit van een model waarbij mensen goed voor zichzelf kunnen opkomen. Het is wel heel belangrijk dat we aandacht houden voor wie dat niet kan en daarbij moet ook maatwerk geleverd worden'.

Er bestaan bij sommige deelnemers aan de expertmeeting ook zorgen over de continuïteit van netwerken van zorgprofessionals. 'Als straks meer uitgegaan wordt van eigen verantwoordelijkheid, dan is het de vraag of we nu wel een goed signaleringssysteem hebben'. Anderen delen die zorg niet, ook al is het evident dat bestaande lokale netwerken soms nog verder moeten groeien. Een ander vult aan dat netwerken van zorgprofessionals groter worden en dat verbindingen tussen professionals met verschillende disciplines gemaakt worden waarbij snel bepaald kan worden welke expertise in welk geval en op welke plek nodig is. Bovendien wordt de opzet van sociale wijkteams als een goede start gezien van het soort lokale netwerken dat nodig is om zorg dicht bij de mensen te organiseren. Die nabijheid wordt door veel mensen belangrijk gevonden, mede vanwege de weerzin steeds weer een andere professional hetzelfde verhaal te moeten vertellen. Er bestaat brede overeenstemming bij de aanwezigen dat de lokale aanwezigheid van een vast team van zorgprofessionals grote meerwaarde heeft.

Financiële (en politieke) verantwoording

Veel aanwezige zorgprofessionals geven aan moeite te hebben met de huidige praktijk waarbij iedere gemeente afzonderlijk om een uitgebreide financiële verantwoording vraagt. 'Het liefste tot twee cijfers achter de komma en het liefste iedere maand. Iedere gemeente heeft ook haar eigen manier van verantwoorden. Dat zorgt voor een grote overhead en dat kost geld dat we niet aan de zorg zelf kunnen besteden'. Volgens een ander houdt die verantwoording zelfs de echte transformatie in de zorg tegen. 'Verantwoording afleggen hoort bij het oude

systeem terwijl meer op basis van vertrouwen samengewerkt zou moeten worden. Er is ook wel vertrouwen, maar in de praktijk van verantwoording merk je dat niet. Het gaat soms om 34 verschillende rapportages per kwartaal'.

Voor de inkoop geldt eigenlijk hetzelfde verhaal. Een deelnemer vraagt zich af hoe de zorgsector zich kan vernieuwen als 'alles is dichtgetimmerd op productniveau'. De strekking van dit ongenoegen is de strakke financiële eisen van gemeenten niet de benodigde vrijheid bieden om de transformatie in de zorg door te zetten. Het bieden van zorg op lokaal niveau wordt door de aanwezigen als een groot goed beschouwd, maar de systeemwereld van gemeentelijke verantwoording wordt als een (te grote) last ervaren.

Het zou daarbij ook om een cultuurverschil gaan: 'gemeenten hebben de neiging eerst te verantwoorden en dan te handelen; in de zorg wordt vaak eerst gehandeld en vervolgens verantwoord'. Anders gezegd: de gemeente denkt vanuit de systeemwereld naar de leefwereld en de zorgwereld werkt vanuit de leefwereld. Door enkele aanwezigen wordt gepleit voor standaardisering van inkoopbeleid en financiële verantwoording door gemeenten. 'De verschillende voorwaarden maakt het voor ons heel lastig'. Een deelnemer merkt op dat bij de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten) aan dergelijke standaarden gewerkt zou worden. Toch is niet iedereen daar voorstander van. 'Het idee was nu juist de zorg te decentraliseren. Ook als op regionaal niveau ingekocht wordt, dan blijven de afzonderlijke gemeenteraden daar over besluiten. De meerwaarde van deze transitie is juist dat de zorg dichterbij de burger is gekomen, de diverse wijze van verantwoording per

gemeente is daarvan de prijs. Voor de verantwoording zou een groter schaalniveau van gemeenten behulpzaam zijn. Voor de organisatie van de zorg zelf is het lokale niveau het krachtigst: dicht bij de mensen en met lokale netwerken van zorgprofessionals.

Ook wordt opgemerkt dat er geen gemeente is die de regeldruk wil laten toenemen, het kost tijd om vertrouwen te laten groeien, zie dat als een investering. In de tussentijd kunnen we ons over het afleggen van die verantwoording beter niet al te druk maken'.

Kennis en vertrouwen

Tijdens de expertmeeting wordt een verband gelegd tussen vertrouwen en kennis. In het nieuwe veld van de zorg zijn gemeenten nieuwe spelers, zij hebben zich niet eerder zo intensief met zorg beziggehouden en bovendien is zorg niet hun core business. 'We moesten aan elkaar wennen. Vertrouwen moet groeien en dat heeft ook lang geduurd. De kennis bij de gemeente om goed met zorgprofessionals te kunnen samenwerken is schoorvoetend gegroeid. Het heeft tijd nodig voordat men bij de gemeente echt begrijpt waar je het over hebt. Wij signaleren nog tekortkomingen in kennis om goed met ons samen te werken en dat heeft invloed op vertrouwen'. Uiteindelijk hebben kennis en vertrouwen invloed op de slagkracht van de gemeente en daarmee de partners bij het verlenen van efficiënte zorg.

Over de vraag of een grotere schaal automatisch een hoger kennisniveau en daarmee meer vertrouwen zou betekenen, is men genuanceerd. Zo wordt de gemeente Wijdemeren wel als een duidelijk aanspreekpunt gezien en ervaren. Dat kan bij grote gemeenten juist lastiger zijn. Aan de

andere kant is daar wel vaak sprake van een bredere en dus meer gespecialiseerde staf.

Rol gemeente

Wat is eigenlijk precies de rol van de gemeente in het lokale speelveld van de zorg anno 2016? Een deelnemer noemt een duidelijke faciliterende rol, waarin de gemeente de vrijheid kan nemen, afhankelijk van de specifieke zorgvraag, mee te denken en de financiering daar op aan te passen. 'Daar ken ik ook goede voorbeelden van die in het oude systeem niet mogelijk geweest waren'.

Een andere deelnemer bekijkt de situatie breder: als iemand zorg nodig heeft dan is in feite sprake van een maatschappelijk probleem. Eenzaamheid, preventieve zorg, het faciliteren van een goed bestaan zijn zaken die de kerntaak van de gemeente raken. 'Zorgprofessionals komen ook vaak met problemen in aanraking waar hun expertise niet ligt en die niet tot hun takenpakket behoren. Dan is een netwerk waar de gemeente deel van uitmaakt van belang'. Daarbij wordt ook gewezen op het voorkomen van dubbel werk. 'Weten waar verschillende partijen mee bezig zijn, is een belangrijk onderdeel van een netwerk'. Zo kan de gemeente een rol spelen in de aanpak van toenemende ouderenzorg en dan met name de sociale problematiek die daarmee soms gepaard gaat. Een ander haakt daar op in door aan te geven dat zijn organisatie gebruik maakt van een digitaal zorgplein van een gemeente, iets wat zijn eigen organisatie ook wilde opzetten maar waar nu samengewerkt wordt. Een ander voorbeeld is dat drie zorgorganisaties de krachten gebundeld hebben en nu samen, in plaats van los van elkaar, de nachtzorg in de regio organiseren.

Op campagne voor de zorg

Nu de verantwoordelijkheid voor de zorg bij de gemeenten ligt, vrezet sommige deelnemers aan de expertmeeting voor grote wijzigingen in beleid en prioriteiten op het moment dat lokale verkiezingen hebben plaatsgevonden. 'Continuïteit voor de zorg aan kwetsbare en oudere mensen is wel een punt. Politieke veranderingen kunnen ook kennisverlies en koerswijzigingen tot gevolg hebben'. Anderen kijken daar anders tegenaan. Zij zien lokale verkiezingen ook als een 'beïnvloedingskans'. 'Voorheen was de zorg veel meer naar binnen gekeerd en nu kunnen we veel meer laten zien wat onze toegevoegde waarde is'. Een ander: 'het gaat ook om politieke bewustwording; acht jaar geleden stond nauwelijks iets in verkiezingsprogramma's over zorg, tegenwoordig is dat heel anders. De vraag blijft alleen wel wie nog verkiezingsprogramma's leest'. Een ander noemt een voorbeeld van een unieke pilot met de gemeente Wijdmeren waarin een praktijkondersteuner voor de geestelijke jeugdgezondheidszorg in een huisartsenpraktijk komt werken. 'De gemeente zou dat soort samenwerkingsverbanden veel meer kunnen inzetten in verkiezingscampagnes om te laten zien wat de gemeente in de afgelopen jaren in de zorg voor elkaar gekregen heeft'.

Afsluiting

Aan het einde van de bijeenkomst resumeert wethouder Betske van Henten dat de transitie in de zorg weliswaar een feit is, maar een echte transformatie in ruim een jaar tijd nog niet gerealiseerd is. Ze erkent dat de gemeente zoekende is naar haar nieuwe rol. Wel zegt ze tevreden te zijn dat netwerken aan het ontstaan zijn en dat de sociale

wijkteams meer kennis ontwikkelen. Van Henten bedankt de aanwezigen voor hun bijdrage en Annemarie Reintjes sluit de bijeenkomst af.